

Hur kan mängden plast som förbränns minska, och vad får det för effekter?

När samhället ställer om till en cirkulär ekonomi förändras spelreglerna för svensk avfallsförbränning. Att minska mängden fossil plast är helt nödvändigt för klimatet, men det skapar samtidigt nya utmaningar för de bolag som värmer våra hem.

Varje dag skickas enorma mängder avfall till svenska förbränningsanläggningar. Det vi ser som skräp är i själva verket en viktig del av vårt energisystem, det värmer upp våra hem och ger oss el. Men det finns en baksida. En stor del av det vi slänger är fossil plast. När plasten eldas upp bildas koldioxidutsläpp som direkt påverkar den globala uppvärmningen.

Plastavfallets utsläpp bidrar till utmaningar på flera nivåer. Nationellt utgör förbränningen av plast ett hinder för att nå Sveriges klimatmål om att uppnå nettonollutsläpp till år 2045. Lokalt, hos energibolag som Jönköping Energi, skapar plasten en målkonflikt. Plast är ett väldigt bra bränsle då det innehåller mycket energi, men den är också anläggningens största miljöbov, och bidrar redan idag till stora kostnader då anläggningen är med i EU:s utsläppsrättshandelssystem.

För att klimatmålen ska nås krävs det att Sverige och EU lägger i en extra växel. Tidigare har fokus främst legat på hur plasten hanteras när den redan har blivit avfall, vilket gör att man inte kommer till botten med problemet. I framtiden behöver styrmedlens fokus flyttas bakåt i kedjan, till designen, produktionen och konsumtionen av plastvaror. Det behövs dessutom en kombination av insatser, från bättre sortering vid källan till att producenterna tvingas ta ansvar för att designa produkter som faktiskt går att materialåtervinna.

Om inga förbättringar görs, och plastmängderna som förbränns fortsätter att öka, väntar en rejäl ekonomisk smäll för förbränningsanläggningarna. Eftersom att priset på utsläppsrätter förväntas stiga beräknas kostnaderna som Jönköping Energi lägger på utsläppsrätter kunna öka med över 800 % fram till år 2045. Samtidigt innebär minskade plastmängder en helt annan operativ utmaning. Om plasten sorteras ut minskar bränslets energiinnehåll vilket i sin tur hade kunnat leda till att Jönköping Energi behöver förbränna en större total mängd avfall än i dag bara för att kunna utvinna samma mängd el och värme till stadens fjärrvärmenät.

Svenska energiåtervinnare står alltså inför en spännande och komplex utmaning. För att på bästa sätt klara av omställningen behövs mer kunskap om hur exempelvis energisystemet och den internationella avfallsmarknaden utvecklas. För att minska klimatavtrycket från avfallsförbränningen behöver samhället sluta se plast som skräp eller som bränsle, och istället börja betrakta det som en värdefull resurs som ska hållas vid liv i kretsloppet så länge som möjligt.

Författare: Hanna Kjellström

Baserat på examensarbetet: Plastmängdernas påverkan på framtidens energiåtervinning: En analys av nationella trender och lokala förutsättningar (2026)